

Till
Miljödepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 2008-06-11

Yttrande över Tydligare bestämmelser om enkelt avhjälpna hinder, Boverket oktober 2007 (rev december 2007)

Bygg klokt är ett samarbete mellan sju handikapporganisationer som tillsammans representerar personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Bygg klokt verkar för förbättrad tillgänglighet och användbarhet i byggd miljö i enlighet med bygglagstiftningens tillämpningsområde. Arbetet baseras på förbundens samlade erfarenheter av att leva med dessa funktionsnedsättningar.

Bygg klokt utgångspunkter är att gällande lagstiftning skall tillämpas, lagstiftningen behöver förbättras på flera områden, produktutveckling behövs och att mainstreaming i enlighet med nationella handlingsplanen för handikappolitiken krävs för att en välfungerande helhet, d v s ett samhälle för alla, skall åstadkommas. Bygg klokt menar också för att bristande tillgänglighet skall betraktas som diskriminering och omfattas av diskrimineringslagstiftningen.

Bygg klokt driver sedan två år tillbaka ett projekt som syftar till att utbilda förbundens medlemmar om enkelt avhjälpna hinder för att de på så sätt lokalt skall kunna medverka till att lagstiftningen tillämpas. Vi har genomfört utbildnings- och informationsinsatser som nått så gått som landets alla kommuner. Genom detta projekt har vi fått bred erfarenhet av hur lagstiftningen mottagits och tillämpas runt om i landet.

Oklarheter och andra problem

Bygg klokt delar Boverkets uppfattning att kompetensen på tillgänglighetsområdet behöver stärkas. Kunskap om tillgänglighet och användbarhet; vad funktionsnedsättning innebär och hur funktionshinder kan undvikas måste förmedlas i alla relevanta sammanhang.

Om betydelsen av tillsyn

Bygg klokt delar Boverkets uppfattning att den enskilt viktigaste faktorn för att åstadkomma en bättre efterlevnad av bestämmelserna är tydliga signaler från högsta instans, d v s regering och riksdag, om att reglerna skall efterlevas. Vi instämmer också i att varken kommunernas eller länsstyrelsernas tillsyn fungerar särskilt bra i dag.

Begreppet "lokal dit allmänheten har tillträde"

Många aktörer förstår inte vad som omfattas av begreppet "lokal dit allmänheten har tillträde" och det är inte rimligt att varje aktör skall behöva offra energi på att utreda hur begreppet skall tolkas.

Bygg klokt stöder Boverkets förslag att definiera begreppet som "privata och offentligt ägda lokaler som i inte obetydlig omfattning riktar sig till eller används av allmänheten". Vi stödjer också att denna definition placeras direkt i PBL. Vi menar samtidigt att det i det fortsatta arbetet med föreskrifter och allmänna råd måste framgå att med "inte obetydlig" menas i princip alla lokaler som allmänheten har tillträde till även om det är ytterst sällan man har ärende till dem.

Ansvar

Enligt en grundläggande princip i PBL är det den som äger det som en bestämmelse avser eller ett krav riktar sig till som ansvarar för att bestämmelsen följs och kravet uppfylls. Det är fastighetsägaren som kommunen ska vända sig till och ingripa mot om enkelt avhjälpna hinder inte undanröjs.

Bygg klokt menar liksom Boverket att det i PBL måste förtydligas vem bestämmelserna riktar sig mot men vi delar inte uppfattningen att det entydigt är fastighetsägaren. Fastighetsägaren ansvarar för det som gäller fastighetens struktur och måste ha det primära ansvaret medan flera av kraven gäller byggnadsdelar och installationer som kan utformas olika beroende på aktuell verksamhet som skyltar, belysning, hörselteknisk utrustning, balansstöd och viss fast inredning. Vi menar att för dessa åtgärder måste ett delat ansvar gälla som t ex kan komma till uttryck i hyresavtal m m. För dessa åtgärder kan kommunens krav riktas antingen till näringsidkaren direkt eller via fastighetsägaren beroende på hur deras inbördes avtal ser ut.

När ska ett enkelt avhjälpn hinder avhjälpas?

Bygg klokt delar Boverkets uppfattning att det tydligare måste slås fast att ett enkelt avhjälpn hinder skall undanröjas omedelbart, d v s när det uppkommer och att detta förtydligande skall göras i PBL tillsammans med nya förarbetsuttalanden som nyanserar uppfattningarna om att man kan vänta till utgången av 2010. Vi vill emellertid understryka vikten av att kontinuerligt se över vilka hinder som finns och undanröja dem efterhand som förutsättningarna förändras.

Faktorer vid enkelhetsbedömningen

Bygg klokt delar Boverkets uppfattning att det skall vara nyttan för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga som avses då nyttan av att undanröja ett hinder bedöms. Vi anser också att det i princip skall vara de ekonomiska konsekvenserna för ägaren av lokalen/marken som bedöms. Beroende på typ av hinder kan emellertid även de ekonomiska konsekvenserna för näringsidkare behöva bedömas. De åtgärder som åvila näringsidkaren att åtgärda är sannolikt inte så kostsamma att verksamheten äventyras.

Bygg klokt instämmer också i Boverkets bedömning att de ekonomiska konsekvenserna ofta får ta överhand över bedömningen av nyttan och förutsättningarna. Vi är dessutom tveksamma till att det skall vara ägaren som visar att undanröjande av hinder blir för dyrt. En process måste var möjlig där olika lösningar och bedömningar av dess konsekvenser prövas mot varandra.

Bygg klokt delar inte Boverkets uppfattning att bedömningen av förutsättningarna på platsen inte leder till några större problem. Vi har exempel från flera kommuner där man inte tillåts ta trottoarmark i anspråk för att överbrygga en nivåskillnad, detta leder till att man på grund av förutsättningarna på platsen i dessa kommuner inte bedömer ens så låga nivåskillnader som ett trappsteg som ett enkelt avhjälpit hinder. Se skrivelse från Bygg klokt till Boverket, Handisam, Socialdepartementet och Miljödepartementet 25 oktober 2007. I sitt svar 12 februari 2008 "noterar Boverket dessa farhågor" och uppger att de kommer att vara uppmärksamma på problematiken vid löpande uppföljningarna som verket genomför. Bygg klokt menar att rubricerad rapport är juste ett sådant tillfälle där möjlighet att åtgärda problemet finns.

Kommunernas tillsynsroll och tillsynens omfattning

Bygg klokt instämmer i Boverkets bedömning att kommunerna på ett tydligt sätt måste föregå med gott exempel i kombination med mer offensivt tillsynsarbete.

Behovet av stärkt kompetens

Bygg klot instämmer i att kompetensen vad gäller tillgänglighet och användbarhet behöver förstärkas. Certifiering av fristående sakkunniga enligt PBL inom tillgänglighet och användbarhet är emellertid bara en bland många åtgärder som behöver vidtas. På lång sikt är förbättrad grundutbildning och insatser för att höja ämnets status det viktigaste. Tillgänglighet och användbarhet är inte mer komplicerat än andra frågor som planerarna har i uppgift att hantera och borde normalt inte behöva hanteras av särskilda experter. När nu instrumentet fristående sakkunnig finns menar vi att fristående sakkunniga inom tillgänglighet måste certifieras likväl som andra fristående sakkunniga. Vid certifiering måste såväl teoretiska kunskaper som praktiska färdigheter bedömas. Vi menar att det inte räcker att ange ett antal år som personen skall ha arbetat med tillgänglighet och användbarhet. Man måste också bedöma om dessa objekt faktiskt blivit tillgängliga och användbara i enlighet med PBL:s generella krav.

Ljudmiljö och belysning, fast inredning, kontrast- och varningsmarkeringar och skyltning

Bygg klokt menar att det är beklagligt att Boverket inte till redovisningen av uppdraget lyckats förtydliga vad som utgör hinder i ovan nämnda fall. Dessa hinder kan många gånger vara särskilt svåra att bedöma och tydligare vägledning behövs för att dessa hinder skall undanröjas. Vi menar att förbättringar och förtydliganden kan göras mot bakgrund av den kunskap och erfarenhet som finns idag. Bygg klokt menar t ex att enkelt avhjälpna hinder måste omfattas installation av hörselteknisk utrustning och återkommande, regelbunden service av denna.

Begreppet allmän plats

Bygg klokt delar Boverkets ifrågasättande av om det skall vara begreppet allmän plats, d v s huruvida marken redovisas som allmän plats i detaljplan eller områdesbestämmelser, som avgör var enkelt avhjälpna hinder skall undanröjas. Det är inte förenligt med lagstiftningens intentioner att mark av "allmänplatsliknande karaktär" så som exempelvis Sergels torg, som inte är allmän plats, inte skall omfattas av bestämmelserna. Vi menar att "allmän plats" i detta sammanhang måste definieras så att "plats dit allmänheten har tillträde" omfattas.

Enkelt avhjälpna hinder i anslutning till lokaler dit allmänheten har tillträde

Bygg klokt stödjer Boverkets uppfattning att lagstiftningen behöver ses över avseende vad som hindrar utvecklingen mot ett samhälle för alla.

Behov av ekonomisk stimulans

Bygg klokt hävdar ansvars- och finansieringsprincipen. Vi kan instämma i att de åtgärder som föreslås vad gäller information, utbildning och kompetenshöjning samt aktivare kommunalt tillgänglighetsarbete är angeläget men måste samtidig peka på att det inom dessa områden också handlar om huvudmännens prioriteringar. Vi menar att eventuella extra insatser måste kombineras med mera långsiktiga, attitydförändrande och nyskapande insatser som kan leda till generella förbättringar. Exempel på insatser är FoU-medel inom "design för alla", insatser inom grundutbildning av planerare och att stimulera mainstreaming i enlighet med den nationella handlingsplanen för handikappolitiken.

Avslutningsvis

Bygg klokt vill peka på den ständiga förvirringen och den stora okunskapen i bygg- och fastighetsbranschen kring begreppen skall och bör i svensk bygglagstiftning.

Detta är att jämföra med exempelvis Vägverkets bestämmelser där bör betyder just bör och alltså är svagare än skall. Även om vi vet hur man skall tolka begreppen när det gäller byggnation och planering så är det ett faktum att okunskapen och den utbredda uppfattningen att bör innebär att åtgärden inte behöver vidtas, något som måste uppmärksammas från Boverkets sida.

Bygg klokt vill också uppmärksamma ett annat stort problem i sammanhanget; alla de nya enkelt avhjälpna hinder som ständigt skapas i nybyggnation och ändring utan att hänsyn tas till 17 kap 21 a i PBL och till föreskrifterna. Detta faktum gör att vi upplever målsättningen med undanröjandet av enkelt avhjälpna hinder som en omöjlig ekvation. Det innebär också stora och onödiga kostnader när man inte gör rätt från början. Det innebär samtidigt en oacceptabel utestängning och en fördröjning av vår rätt till delaktighet på jämlika villkor.

De Handikappades Riksförbund, Hörselskadades Riksförbund, Neurologiskt Handikappades Riksförbund, Reumatikerförbundet, Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar, Riksförbundet för Trafik-, Olycksfalls- och Polioskadade, Synskadades Riksförbund

Sammanfattningsvis uppskattar Bygg klokt de föreslagna ändringarna i PBL och tror att de kan leda till en förbättrad tillämpning. Samtidigt är vi besvikna över att Boverket skjuter upp angelägna förtydliganden i föreskrifterna. Vi närmar oss 2010 och vet att resurser som på vissa håll finns för tillgänglighet och användbarhet inför 2010 riskerar att minskas eller helt dras in. I detta läge är det oerhört viktigt att regelverket är tydligt så att processen i fortsättningen kan bli självgående!

Med vänliga hälsningar

Bygg klokt
Karin Månsson
verksamhetsledare